

У "Ујвидеку" 1942, три дана после Светог Јована

Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

Неколико дана уочи Богојављења, Јелка Јовандић је уснила Светог Јована који јој је рекао: „Дошао сам по своје стадо“. Бележи ту реченицу у својој књизи о породици Јовановић-Вакини, др Вера Јовановић. Јелена – Јелка Јовандић је после причала да тада није знала шта то значи.

А онда је дошао 6, односно 19. јануар 1942. Вода је у Ујвидеку била освећена, јавио се Бог у лику Оца и Сина и Светога духа. Кажу у разним речницима симбола да вода брише историју, јер уводи у ново стање: урањање се може поредити са полагањем Христа у гроб, после чега Он васкрсава. Верујем да су у праву.

Сутрадан, 7, односно 20, био је дан прослављања Светог Јована, крститеља, пророка и претече. Многе православне и српске породице у Ујвидеку, у тишини и страху прославили су свог свеца-заштитника, који је само дан раније крстио Безгрешног у реци и тако је учинио светом.

Те 1942, Свети Јован није прослављен онако радосно, весело, па и претерано гласно, како је то уобичајено. Већ су биле издате наредбе да од 21. нико не излази из куће без посебног одобрења, јер ће то бити најстроже кажњавано. Мађарске власти у Ујвидеку су најавиле рацију, полицијску акцију провере игозолвања, претрес кућа због оружја и хапшења оних чије деловање није у складу са законима мађарске државе. Од Хортија нам остао назив рација уместо геноцид – да се убице не наљуте, да не нарушимо односе и боље сутра.

Из шајкашких милитарских, али и околних пртених села стизале су страшне вести о убијању, о бестијалном иживљавању над Србима, пре свих, а потом и над малобројнијим Јеврејима.

А онда је дошао 21. јануар, први дан после Светог Јована, па 22. јануар... Рација се,

У "Ујвидеку" 1942, три дана после Светог Јована

Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

уместо провере докумената претворила у убијање Срба и Јевреја, као и у целој Шајкашкој, најпре оних који су живели у центру – најбогатијих, како би се пљачком намирило лојално мађарско становништво, а и оно других националности које се води под „сарадници окупатора“. Кругови смрти, започети у центру, ширили су се, као таласи, према удаљенијим деловима града. Лешеви побијених су остављани на улици, већи број још живих људи, углавном Јевреја, доведен је до Успенског гробља ту ликвидирани и остављени. Земља је била смрзнута и није се могло копати. Побијени су лежали по целом граду.

Трећи дан после Светог Јована, 23. јануар, био је петак, није ни свануо. Било је невероватно хладно и целог дана је био неки ледени сумрак. Тадашњи Ујвидек, имао је свој Јовановски (или Јовански) крај, који је име добио по православном гробљу и капелици посвећеној Светом Јовану. Троглава Југославија је срушила капелу и кажу преселила гробље, али је цео крај са називом Јовански – дочекао и доба Ујвидека. После Другог светског рата, изградњом вишеспратница и новом уличном регулацијом, уклоњен, избрисан је Јовански крај.

Е, у Јовановском крају, у тада Пирошкој, а после Руменачкој, на броју 36, живела је са својих пет синова удовица, самохрана мајка Јелена Јелка Јовандић, три дана после Светог Јована.

После рата је Комисији за утврђивање ратних злочина испричала како су се пуцњи чули од Вашаришта још од пола осам и како су бивали све ближи њиховој кући. Њен муж Ђурица је умро 1927, исте године када се родио пети, најмлађи син. Били су сиротиња која се издржавала од земљорадње. Старији новосадски свештеници су ми посведочили да је Јелена припадала Богомољачком покрету – оном који је уобличио и који је подржавао свети владика Николај Жички. Тог 23. јануара у пола осам ујутро, Милорад је имао 28 година, Сава 26 (тек се неку недељу раније вратио из заробљеништва, краљев солдат!), Паја је имао 24, Живко 20, а најмлађи Бора 15.

У "Ујвидеку" 1942, три дана после Светог Јована

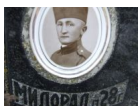
Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

У кућу су банули жандарми. Питали су их које су вере. Сава је одговорио да су православне. „Вадрац“, рекао је жандарм, „дивљи Србин“. Раздвојили су их: мајку у једну собу, децу у другу. Онда су децу извели у двориште, мајка је покушала да изађе, али је мађарски војник са друге стране чврсто држао кваку, био је јачи, није могла. Синови су је звали: „Мама, спасите нас“! Међу Србима се у та времена држало до правила да се мајка и отац ословљавају са Ви. Зачуо се први пуцањ. Јелка Јовандић, у Јовановском крају, трећег дана по Светом Јовану се обезнанила. Схватила је шта јој је поручио Свети Јован, када је рекао „Дошао сам по своје стадо“. Нема тога у архивама, јер у науци нема Бога. Окамењена у болу, Мајка Божија је стајала под крстом на Голготи, где је Њен Син принет на жртву, док су се под крстом коцкали о хаљине Господње. Јелена – Јелка је стајала под пет крстова на којима је издисало њених пет синова, немоћна за било шта. После су нас учили да је Богородица опијум и да Мајка Југовића никад није постојала. Да треба да гледамо напред, а не назад.

Кад је изашла у двориште, уз комшијску тарабу лежало је пет синова, размрсканих глава. Свима је пуцано у потиљак. Још су се ту врзмали жандарми. Молила је да и њу убију, нису хтели, само су је натерали да им да паре које је имала у кући. Коцкали се о хаљине Господње, три дана после Светог Јована, а у петак. Морала је да да тринкелт мајсторима за обављен посао. Онда су отишли. Она је запомагала, била је у кући и у дворишту, звала и будила своје синове, грлила их, зазивала комшије. Никог није било, ледени сумрак, не свиће, већ се стално смркава, а и комшије су, углавном, побијене. У неко доба, појавио се камион са војницима. Натерали су је да уђе у кућу, а њене мртве синове побацали су у камион и отишли. Као цепанице. Када је изашла из куће, деце више није било у дворишту. Ушла је у кућу, узела је једну празну кутију и изашла напоље. Ту је пронашла делове разнетих лобања, мало косе и делиће мозга својих синова и ставила их кутију. Лешеве синова су однети на новосадску плажу Штранд, тамо где су тога дана вршене ликвидације највећег броја цивила – Јевреја и Срба. У колони, деца и стари су молили да их убију преко реда, јер им је хладно и не могу више да издрже. Војници су им излазили у сусрет. „Бачи ће полако, да не боли“ – говорио је мађарски војник у Чуругу док је тестерисао живо српско девојче на пола. Увиђаван свет, ни налик Вадрацима.

Газили су по утабаном снегу, испод кога је песак, да би преко дасака, ходали по залеђеној води, десетак метара напред, до пробушене рупе у леду. Најлепша речна плажа у Европи - једина плажа агоније. Клекнули би, а онда би им се метком у потиљак одузимао живот. Тела би у паду, само гурнули под лед. Остало је чинила река. Полагање у гроб као погружење у воду, био је петак, распеће, погружење у гроб, крштење у светој води и промена стране: прелазак у Царство у коме нема зла. Са свих места у граду где

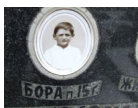
У "Ујвидеку" 1942, три дана после Светог Јована

Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

су били лешеви, доношени су овде и бацани у Дунав. И они са Успенског гробља. Мртви су били смрзнути, вукли су их као керове и бацали као цепанице, причала је Јелена Јовандић после.

Тамо где су после турили споменик и где се држе помени, нико није убијен, нико бачен под лед. Згодно је за живе, а и камере боље „увате“. Нека, нема везе, помени су ионако потребнији нама, живима. Отворили смо круг који је Господ са Светим Јованом затворио.

После се причало, а та се прича усталила, како су убијани Срби, Јевреји и Роми. Нема Рома међу жртвама, али су ми причали неки ижабља (тако се на бачком језику каже кад је неко из Жабља, српског ратничког места које је име добило по сабљи), да солдати који су починили разна непочинства нису били баш скроз Мађари, а нису сви били ни сасвим бели. Тако су ми рекли.

Нико не помиње беле Русе као колективну жртву, а они то јесу, кроз цео прошли век, па и у Рацији. Мала, 9-годишња Татјана Дронова, заклана и мртва погружена у воду, уписана је у жртве, али њени родитељи, који су ликвидирани са својим дететом, нису. Беле Русе и Србе је исплативо убијати. А корисно је кад убациш Роме, тад се признаје. Наука у којој нема Бога.

Јелка Јовандић је, потом, са кутијом у којој је било њених 5 синова, ушла у кућу и затворила врата. Шта се догађало иза заувек затворених врата, заувек затвореног дома Јовандића?

Шта мислите?

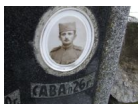
Јелена Јовандић никад никог није теретила за смрт својих синова. „Ми смо са свима добро живили, никоме се нисмо замерили, нити се ко нама замерио. Свима ће Господ

Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

дати по заслуги", говорила је. Тако је могао да говори само онај ко зна, вера није довољна. Света знања. Од кутије у којој су се налазили делићи моштију њених синова, никад се није одвајала, тражила је да је са том кутијом сахране. Да ли је то учињено – не знам. Делиће мозгова је сахранила ту, у дворишту, изнад тога је, кажу, подигла мали споменик. Никад није канонизована, чак се сматра и да није жртва, јер је остала жива. По њеној деци се зове парче једне улице у Новом Саду, па и то од пре 20-так година. Негде од 1991. Улица браће Јовандић. Близу је улице где им је била кућа. А кад је збрисан Јовански крај, збрисана је и Руменачка, па је нова улица добила нови назив: Улица Салвадора Аљендеа. Адреса Богородице: Салвадора Аљендеа 36, Голгота. Пишите.

Шта је Јелена? Биће да је симбол, сведок и доказ да има Бога и да је живот вечан и да побеђује. И да су њена деца вечно жива. Она то зна и сведочи и доказује собом. Цивилизација ове планете почива на страдању Невиног Сина и немом болу Мајке. Овде пута 5. Нисмо препознали. Нема везе, други пут.

Причао ми је пријатељ који је 60-их година прошлог века ишао у средњу Машинску, у непосредној близини Јелкиног дома, да су њих професори често водили у кућу Јовандића. Она им је говорила о својим синовима, о потреби да праштају и о Богу. Вера Јовановић је у својој књизи написала да је Јелка посадила пет јабланова у дворишту.

По њу је Свети Јован дошао 1971. Промена стране, Царство у коме нема зла, сви Јовандићи су опет скупа, овај пут заувек. Небеска Србија. Кућа је срушена, јабланови су посечени, на том месту подигнуте су вишеспратнице, чак су и улични правци измењени. Јовановски крај, као ни Јовандићи, више не постоје. Нема никаквих обележја које би говориле о њој, ништа. Споменичић је склоњен, а за сахрањене делове мозгова не знам. Можда су остали ту, у темељима неке новоградње, а можда су и однети са шутом кад се крчило.

На Алмашком гробљу у Новом Саду, на месту где је сахрањена са својим мужем, подигла је за живота скромни надгробни споменик. Поред њене и мужевљеве, ту су и слике свих пет синова и њихова имена. На надгробнику је текст који много казује. Али, ко је ту коме писао, не знам. Споменик се распада и кад се скроз сруши и нестане, нестаће и последњи материјални траг о њеном постојању. Симбол Рације, сведок и доказ да постоји Бог, симбол и сведок да је живот вечан и да Добро увек побеђује, а који нисмо

У "Ујвидеку" 1942, три дана после Светог Јована

Пише: Ђорђе Србуловић
среда, 16 јануар 2013 16:00

препознали као ни много пута раније и много пута касније. Тела синова је однео Дунав и неко их је негде већ сахранио. Ваљда. Стари Новосађани и Сремци преко пута годинама по Рацији нису јели рибу.

Остао је Шtrand, само као најлепша речна плажа у Европи, место где се сваког лета десетине хиљада младих безбрижно сунча и купа, док кафеџије припремају клопу, а са разгласа тутњи музика за добро расположење. Град и приватници узму добру кинту. Од прошлог лета ту је и камп за посетиоце „Егзита“, бренда по коме смо познати у свету.

Добар је Господ, баш онако ок.